

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE
PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
Zagreb, 9. veljače 2021.

Analiza presude

Uzelac i Đekić protiv Hrvatske
zahtjevi br. 6161/13 i 57863/14
povreda čl. 1. Protokola 1. uz Konvenciju – zaštita vlasništva

Obvezom vraćanja mirovina isplaćenih pogreškom državnog tijela zajedno sa zateznim kamatama podnositeljicama je nametnut prekomjeran individualni teret te stoga povrijeđeno njihovo pravo na mirno uživanje vlasništva iz čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju.

Država je propustila na vrijeme te na prikladan i dosljedan način riješiti pitanje od ključne važnosti za podnositeljice – njihovo pravo na mirovinu.

Europski sud za ljudska prava (dalje: Europski sud), zasjedajući u odboru od 3 suca, 4. lipnja 2020., donio je presudu kojom je utvrdio da je Republika Hrvatska podnositeljicama zahtjeva nametnula prekomjeran individualan teret čime je došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju.

Predmet spora u ova dva zahtjeva proizlazi iz prigovora podnositeljica da im je presudama domaćih sudova temeljem kojih su bile dužne vratiti mirovine koje su primale prije 2001. odnosno 2002. godine povrijeđeno pravo na mirno uživanje vlasništva. Naime, prva i druga podnositeljica zahtjeva zatražile su, svaka u zasebnom postupku, od Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, Područne službe u Gospiću (dalje u tekstu: služba u Gospiću) priznavanje prava na starosnu mirovinu. U oba postupka po dostavi dokumentacije od strane podnositeljica, a što je među ostalim uključivalo i preslike radnih knjižica kao dokaz radnog staža, služba u Gospiću je privremenim rješenjem utvrdila da podnositeljice ispunjavaju zakonske uvjete za starosnu mirovinu, potrebnu dob i godine radnog staža, te im dodijelila akontaciju mirovine. No ista prvostupanjska rješenja ukinula je Središnja služba Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, nakon što su ispitana po službenoj dužnosti, uz obrazloženje da služba u Gospiću nije bila nadležna za rješavanje predmeta jer podnositeljice zahtjeva nisu imale posljednji radni odnos u Republici Hrvatskoj. U ponovljenom postupku služba u Gospiću odbila je zahtjeve podnositeljica zbog nedostatka nadležnosti, a Središnja služba pozvala je podnositeljice da vrate uplate mirovina koje su primile do 31. 12. 2000. (prva podnositeljica) tj. 30. 4. 2002. (druga podnositeljica). Kako su podnositeljice zahtjeva odbile vratiti primljene uplate mirovina, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje pokrenuo je parnični postupak protiv podnositeljica u kojima je utvrđena njihova izvanugovorna odgovornost stjecanja bez osnove te im je naloženo vraćanje primljenih iznosa. Protiv prvostupanjske odluke suda podnositeljice zahtjeva su uložile žalbu, no njihove žalbe su odbijene kao i ustavne tužbe koje su proglašene

nedopuštenim. Po nastupanju pravomoćnosti odluka iz parničnih postupaka pokrenut je ovršni postupak u kojem je određena ovrha na dijelu mirovina podnositeljica. Konačno, po stupanju na snagu bilateralnog Ugovora između Republike Hrvatske i Republike Srbije o socijalnom osiguranju 1.5.2003. godine nadležne službe donijele su konačna rješenja kojima su podnositeljicama priznale pravo na mirovnu i to prvoj podnositeljici od 1. 1. 2001. a drugoj podnositeljici od 1. 5. 2003.

Razmatrajući navedene činjenice Europski sud je u ovom predmetu inicijalno zaključio, kao i u predmetu [*Čakarević protiv Hrvatske*](#), da nije presudno ukidanje isplata mirovina podnositeljica zahtjeva, već nametnuta obveza povrata isplaćenih mirovina koje su već primile temeljem odluke upravnog tijela. Uzimajući u obzir svoju sudsku praksu ([*Belane Nagy protiv Mađarske*](#), stavak 94. i [*Čakarević protiv Hrvatske*](#), stavci 54.-58. i 61.-65.), Europski sud je smatrao da s obzirom da su podnositeljice zahtjeva ispunile zakonske uvjete za starosnu mirovinu te da su njihovi zahtjevi za mirovnu koji su prvobitno odobreni, kasnije odbijeni samo zato što je Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje utvrdio da nije nadležan za rješavanje predmeta podnositeljica, a ne zbog drugačije ocjene zakonskih uvjeta, primljene uplate mirovina predstavljaju „vlasništvo“ podnositeljica zahtjeva u smislu članka 1. Protokola br. 1. S tim u vezi, zahtjev za povratom primljenih uplata nedvojbeno predstavlja miješanje u pravo na mirno uživanje vlasništva.

Ocjenjujući osnovanost prigovora podnositeljica, Europski sud ispitao je je li predmetno miješanje bilo opravdano, odnosno:

1. je li bilo predviđeno zakonom,
2. je li imalo legitiman cilj odnosno bilo u javnom interesu,
3. je li bilo razmjerno.

1. Zakonitost

Primjenjujući navedeni test, Europski sud je zaključio da je miješanje bilo zakonito jer se temeljilo na mjerodavnim odredbama Zakona o mirovinskom osiguranju i Zakona o obveznim odnosima, dok predmetno zakonodavstvo ujedno ispunjava kvalitativne zahtjeve dostupnosti i predvidljivosti.

2. Legitiman cilj

Ocjenjujući je li miješanje imalo legitiman cilj te bilo u javnom ili općem interesu Europski sud je istaknuo da uzimajući u obzir važnost socijalne pravde, javne vlasti trebaju imati mogućnost ispravljanja svojih pogrešaka čak i ako one proizlaze iz vlastitog nemara. Drugačije mišljenje bilo bi protivno doktrini stjecanja bez osnove, ali i nepravedno prema drugim pojedincima koji doprinose fondu za socijalno osiguranje. Stoga je miješanje u mirno uživanje vlasništva podnositeljica u ovom predmetu imalo legitiman cilj te je bilo u javnom interesu.

3. Razmjernost miješanja

Razmatrajući razmjernost miješanja sud je utvrdio da ono nije bilo razmjerno te da je predmetnim postupanjem podnositeljicama nametnut prekomjeran individualni teret. **Naime, kako je Europski sud istaknuo, kada država rješava pitanja od ključne važnosti za pojedinca, kao što su socijalne naknade i druga prava vlasništva, dužnost je vlasti**

postupati na vrijeme, na prikladan i dosljedan način ([Moskal protiv Poljske](#), stavci 51. i 72.). Obje podnositeljice su morale snositi posljedice odlaganja od strane domaćih vlasti, čimbenika zbog kojeg je njihov dug povećan, jer su zakonske zatezne kamate tekle od pokretanja parničnog postupka (za prvu podnositeljicu) odnosno trenutka kad je odbila vratiti primljene uplate (druga podnositeljica). Imajući na umu da su na pravomoćnost sudskih odluka podnositeljice čekale više od 7 tj. 10 godina samo dodatno potencira značaj odlaganja. Nadalje, iako je činjenica da su u predmetu druge podnositeljice dotične uplate mirovine isplaćene u cijelosti zbog pogreške državnih vlasti ipak joj je naloženo da vrati te iznose zajedno sa zateznim kamatama. Takvim postupanjem država je nastojala izbjeći sve posljedice vlastitog nemara te svoju pogrešku ispraviti isključivo na teret druge podnositeljice. Konačno, člankom 75. stavkom 3. Zakona o osnovnim pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, istim zakonom temeljem kojeg su podnositeljicama zahtjeva poništena rješenja kojima im je priznato pravo na mirovinu zbog nedostatka nadležnosti jer zadnji radni odnos nisu imali u Republici Hrvatskoj, ujedno je propisano da osiguranici mogu ostvariti pravo na mirovinu kod zavoda na području kojem su navršili većinu godina radnog staža. U tim okolnostima, poništenje rješenja kojima se podnositeljicama priznaje pravo na mirovinu, a koje su gotovo cijeli svoj radni vijek radile u Hrvatskoj i obveza povrata primljenih uplata može se smatrati samo kao pretjerano formaliziranje.

Razmatrajući pak postupanje podnositeljica zahtjeva u predmetnim upravnim i parničnim postupcima Europski sud je utvrdio da su podnositeljice postupale u dobroj vjeri te pružile sve relevantne informacije na temelju kojih su nadležna tijela mogla inicijalno donijeti pravilnu odluku o vlastitoj nadležnosti. Europski sud je potom utvrdio da se ovaj predmet ne može uspoređivati s predmetom [Komšo protiv Hrvatske](#), u kojem je presudio da je nalog za vraćanjem pomoći za uzdržavanje koju je podnositeljica u tom predmetu pogrešno primila opravdan zbog njezinog namjernog propusta da predoči relevantnu činjenicu.

Sukladno svemu navedenom došlo je do povrede članak 1. Protokola br.1 uz Konvenciju jer je podnositeljicama nametnut prekomjeran individualan teret.

Za utvrđenu povredu Europski sud je prvoj i drugoj podnositeljici dosudio pravednu naknadu u iznosu od 2.600,00 eura na ime neimovinske štete, te dodatnih 3.300,00 eura na ime naknade za imovinsku štetu i 1.840,00 eura na ime troškova i izdataka prvoj podnositeljici zahtjeva.

Ovu analizu izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Analiza ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te nije obvezujuća za taj Sud.

© 2021. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskom sudom za ljudska prava